

«Autonòmic» com a insult

Bernat Joan i Marí

Quan es volen generar situacions de desigualtat (en qualsevol àmbit), se sol recórrer a l'estratègia denigratòria per a aconseguir-ho. I, dins l'estratègia denigratòria, la llengua hi sol ocupar un lloc important. Els recursos lingüístics per a denigrar qui es vol eliminar solen ser múltiples i variats. I ben sovint es fan servir sense cap tipus de proporció i, sobretot, sense cap casta d'escrúpols.

DE DIALECTES A LLENGÜES REGIONALS

En l'etapa franquista, quan la voluntat d'eliminació (o d'arraconament absolut) de qualsevol llengua que no fos l'espanyol (als territoris de l'actual Regne d'Espanya) era explícita i manifesta, es feia servir el terme denigratori «dialecte» per a referir-se tant a les llengües de les nacions ibèriques sense estat com a les seues variants dialectals. Així, trobàvem llibres de text que parlaven de «*dialectos*» referint-se, d'una manera indistinta (és a dir, confusa), a gallec, basc, català, valencià, mallorquí, etc. El terme «dialecte» es contraposava a «llengua» (entesa com a llengua de l'estat o àdhuc com a llengua de la nació). En qualsevol cas, se'n podia fer una lectura «chomskyana», d'aquest terme: recordem que Noam A. Chomsky diu que «un dialecte és una llengua sense exèrcit».

A mesura que l'etapa franquista va anar avançant en el temps i que, en consonància amb el que anava passant a la resta del món, va ser necessari fer-li un mínim rentat de cara, hom va optar per utilitzar el terme «llengües regionals» en comptes de «dialectes». Certament, com que el terme «dialecte» referit indistintament a llengües i a variants dialectals no s'aguantava per enlloc, i veient clarament que xocava amb l'àmbit acadèmic (fins i tot amb el seu), hom acceptà a la fi que el català, el basc o el gallec eren «llengües», però s'hi va haver d'afegir un terme denigratori perquè no poguessin ser pensades com a llengües en el mateix sentit que l'espanyol, el francès o l'italià. I, per tant, es posà de moda el terme «llengües regionals». En qualsevol cas, es tractava de deixar

clara una jerarquia del tot desigualitària (entre llengua de l'estat i llengües de les regions).

De fet, avui, en l'àmbit de la Unió Europea es fa servir el terme «llengües regionals» per a referir-se a les llengües de les nacions sense estat i de les regions i «llengües minoritàries», d'una manera confusa (no sabent mai si es refereix efectivament a llengües que, des d'un punt de vista sociolingüístic, anomenaríem minoritàries, o a llengües «regionals»). El títol mateix de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries ja ens dóna a entendre que la Unió Europea no té una política lingüística destinada, efectivament, a la preservació de la diversitat lingüística.

Així com el terme «dialecte» (referint-se també a llengües no oficials) es contraposava al terme «llengua»,

el terme «llengua regional» es fa servir en contraposició al terme «llengua nacional», referida no específicament a la llengua de la nació sinó a la de l'estat (tot afirmant la confusió, molt de matriu hispànica, entre nació i estat).

En qualsevol cas, torn a insistir-hi, aquest ús de termes diferenciats entre l'una i l'altra tipologia de llengües (d'acord amb el seu estatus polític) els serveix per a bastir una visió desigualitària del que ha de ser la política lingüística.

DE REGIONS A AUTONOMIES

De regions a autonomies, o com canviar-ho tot, en termes de La Trinca, perquè tot continuàs igual. Un cop mort el dictador i encetada la transició a la democràcia (ni que sigui formal), calia donar sortida a contenciosos com el «territorial» i, per tant, buscar la manera de neutralitzar les reivindicacions autonomistes de Catalunya i del País Basc, bàsicament.

Certament, a l'inici de la Transició hi havia dos territoris, al Regne d'Espanya, que aspiraven a l'autonomia política (s'entengués com s'entengués en aquell moment): Catalunya i el País Basc. Ambdós territoris no quadraven en absolut amb el concepte «regió» que

Noam A. Chomsky diu que «un dialecte és una llengua sense exèrcit».

els havia endossat el franquisme. La majoria dels habitants d'ambdós territoris els consideraven com a nació (també independentment de si en volien la independència o no). Per tant, era obvi que, en un transcurs normal dels fets, haurien quedat clarament marcats en el mapa (i diferenciats de la resta).

Pel que fa a la resta de territoris, s'hauria pogut discutir si volien algun tipus d'estatus autonòmic o si preferien algun tipus d'associació amb les dues autonomies reals. Així, era discutible si Navarra podia optar a l'autonomia i si, una vegada aconseguida, es federaria o no amb el País Basc. I el mateix ocorria a les Illes Balears i al País Valencià en relació a Catalunya. Si posar Catalunya i el País Basc en el mapa ja feia

posar nerviosos els unitaristes espanyols, la possibilitat de configurar Euskal Herria per una banda i els Països Catalans per una altra els treia de polleguera. Per això, des de les clavegueres de l'estat i des d'una certa llecor local, es va promoure fins i tot l'ús d'accions terroristes al País Valencià en contra dels qui volien bastir

una federació de Països Catalans. Des d'instàncies jurídiques i polítiques espanyoles mai no es va arribar a considerar com a terrorisme el fet de posar bombes a Joan Fuster o a Sanchis Guarner. La premsa, d'una manera generalitzada, tampoc no ho va tractar com res més que una lògica empipada en contra dels qui posaven en perill la «sagrada unitat d'Espanya».

De l'evidència que la visualització clara de la nació catalana (també a través d'institucions polítiques) no era digerible per al nacionalisme espanyol de l'època, se'n va derivar la creació de l'anomenat «estat de les autonomies» o, més col·loquialment, del «café per a tothom». I, així, totes les «regions» varen haver-se de constituir en comunitats autònomes, tant si ho volien com si no. No podia ser que Catalunya, el País Valencià o les Illes Balears fossin, en relació a Espanya, quelcom diferent de Múrcia, Andalusia o Extremadura. D'aquesta manera, el vell organigrama unitarista es mantenia, sota una nova forma política.

LLENGÜES REGIONALS O AUTONÒMIQUES

I també automàticament es va aplicar a les llengües parlades en determinades «comunitats autònomes» el terme de «llengües autonòmiques». Les «llengües autonòmiques» coincidien amb les «llengües

regionals» de l'etapa anterior. En qualsevol cas, el terme «llengua autonòmica» era igualment útil per a distingir-la de «llengua nacional» (que, teòricament, és una de sola).

En qualsevol cas, la terminologia també era útil per a crear una visió homogènia d'aquestes llengües, de manera que no es pogués establir cap tipus de diferència entre elles (i que, per tant, totes fossin tractades per part de l'estat igual... de malament).

Record una anada a Madrid, l'any 2008, quan estàvem negociant amb les *majors* la Llei del Cinema de Catalunya, que un dels seus representants a Espanya mostrava preocupació per si els parlants de la resta

de llengües «autonòmiques» (o els seus dirigents polítics) començaven a exigir doblatge en les seues llengües, com ho estàvem fent els catalans. «El català no és una llengua autonòmica», li vaig replicar. «D'una llengua que es parla en tres comunitats autònomes del Regne d'Espanya, a part de dues comunitats autònomes més,

en un petit estat dels Pirineus amb bandera a l'ONU, en un tros del sud de França i en un tros de Sardenya, Itàlia, en podem dir una "llengua autonòmica"?», em vaig preguntar, ben retòricament. «Aleshores què és?», em va demanar, amb els ulls fent-li pampallugues. «No ho sé. Digueu-ho vosaltres», els vaig replicar. La reducció a l'absurd sol anar bé per a descol·locar aquells que, amb mala intenció o amb ignorància (que encara és pitjor), fan servir el terme «llengua autonòmica» amb evident acció denigratòria (existeixi o no aquesta voluntat).

El català, a Catalunya, a les illes Balears i al País Valencià (allí sota la denominació de «valencià») és llengua oficial a les tres comunitats dites autònomes. En totes tres també és oficial l'espanyol (sota la denominació de «castellà», també ben curiosa). I a Catalunya hi és oficial l'occità (denominat «aranès» a la Val d'Aran). No m'agrada en cap cas, emperò, de referir-me al català, o a l'occità, o al basc, o al gallec com a «llengües cooficials», i, en canvi, a Espanya aquesta terminologia s'usa molt habitualment. També es fa servir amb voluntat denigratòria, aquesta terminologia. O, com a mínim, amb voluntat desigualitària. Perquè les llengües són «cooficials» en relació a la «llengua oficial». Observi's que molt poques vegades s'usa el terme «llengua cooficial» referit a l'espanyol. I, en canvi, estrictament, si són cooficials, igual de

Des d'instàncies jurídiques i polítiques espanyoles mai no es va arribar a considerar com a terrorisme el fet de posar bombes a Joan Fuster o a Sanchis Guarner.

cooficial és l'espanyol que el català. Una vegada més, s'intenta que caiguem en la trampa de la terminologia desigualitària/denigratòria, destinada a posar-nos dins el cap que les llengües de les nacions sense estat no tenen els mateixos drets ni les mateixes prerrogatives que la llengua de l'estat.

LLENGUA NACIONAL

Des del principi de la Transició, s'ha intentat que la Nació Catalana fos un ONNI (objecte nacional no identificat) i que el català fos un OLN (objecte lingüístic no identificat). Per això no es fa referència als territoris de les «nacionalitats» ni enlloc no diu, la Constitució espanyola, quines són «les altres llengües». En cap moment no són anomenades pel seu nom, i, encara molt manco, se'n determina la territorialitat.

Però, mentrestant, la comunitat lingüística catalana s'ha fet major d'edat. I una part important dels seus integrants conceben el català com a llengua nacional, com a llengua amb plenitud d'ús, com a llengua apta per a tot (convé recordar, en aquest vessant instrumental, la ingent tasca de Pompeu Fabra, enguany que commemoram el centenari de la Gramàtica Catalana de 1918), com a llengua oficial i com a llengua pròpia. I, encara més important, com a llengua pública comuna dels nostres països.

Essent així, l'ús del terme «llengua autonòmica» sol ser insultiu, si es refereix a la llengua catalana. De

la mateixa manera que considerar Catalunya com a «comunitat autònoma», en el mateix sentit que Castella - la Manxa o la Rioja, no té altre objecte que mostrar intenció denigratòria, especialment després de l'1 d'octubre del 2017, quan, contra totes les forces de l'Estat (policials, claveguerals, periodístico-mediàtiques, polítiques, judicials...), el poble de Catalunya va decidir, en referèndum, constituir una república independent en el si de la Unió Europea. Acceptar el concepte «comunitat autònoma» sense replicar-lo és un insult per als dos milions i mig de catalans que, a vegades heroicament, varen posar

La comunitat lingüística catalana s'ha fet major d'edat. I una part important dels seus integrants conceben el català com a llengua nacional, com a llengua amb plenitud d'ús, com a llengua apta per a tot.

de manifest la voluntat de ser (i de ser en peu d'igualtat). De la mateixa manera, el concepte «llengua autonòmica» és un insult per a tots aquells que considerem el català com una llengua nacional més, ni millor ni pitjor, entre totes les d'Europa i del món.

Si observam l'ús que en fan els mitjans de comunicació i els líders polítics, veurem que, efectivament, el terme «autonòmic» sol ser usat d'una manera que els catalans podem considerar, com a mínim, insultant. Seria interessant poder fer un buidatge del que s'ha dit i escrit en els mitjans de comunicació, i en els documents polítics, per tal de posar de manifest aquesta voluntat insultant i denigratòria que s'ha conferit al terme «autonòmic». Certament, hi ha molt material, perquè aquest ús pervers es troba, actualment, en plena ebullició. |

